

Ушневич С.Е.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЗА КОРДОНОМ

Анотація. У статті розглянуто сутність та значення міжнародної співпраці між Міністерством освіти і науки України, закладами вищої освіти, Карпатським національним університетом ім. В. Стефаника та українськими освітніми осередками за кордоном. Проаналізовано напрями співпраці, її роль у підтримці української ідентичності, розвитку освітнього простору та консолідації українців світу. Акцентовано увагу на важливості освітньої дипломатії, вивченні запитів українського шкільництва в діаспорі, особливо в умовах воєнного часу.

Ключові слова: міжнародна співпраця, МОН України, українські школи за кордоном, культурна дипломатія, ідентичність.

Ushnevych S. International cooperation as a factor in preserving the national identity of Ukrainian children abroad. The article examines the essence and significance of international cooperation between the Ministry of Education and Science of Ukraine, higher education institutions, the Carpathian National University named after V. Stefanyk and Ukrainian educational centers abroad. The areas of cooperation are analyzed, its role in supporting Ukrainian identity, developing the educational space and consolidating Ukrainians around the world. The emphasis is on the importance of educational diplomacy, studying the needs of Ukrainian schooling in the diaspora, especially in wartime conditions.

Key words: international cooperation, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ukrainian schools abroad, cultural diplomacy, identity.

Актуальність дослідження. Геополітичні процеси та глобалізаційні зміни торкнулися своїм впливом усіх сфер суспільного

життя, спричинилися до міграції народів й вплинули на розвиток різних етносів. Війна, розпочата росією глибоко травмувала українців, перетворивши їх у вимушених переселенців. Відтак, виникла потреба інтеграції українців в різних країнах та соціумах. Багато років діаспора Америки й Канади в різний спосіб допомагала Україні та українцям, слугувала прихистком для інтелектуальної еліти, переслідуваної спочатку поляками, згодом совєтами.

Аналізуючи останні ініціативи координаційної виховно-освітньої ради (СКВОР) Світового Конгресу Українців розуміємо, що при такій кількості українських дітей за кордоном жодна освітня система не може залишатися автономною чи бездіяльною. Змінився контингент учнів українознавчих шкіл, ускладнилися вимоги батьків до навчально-виховного процесу, збільшилася кількість учителів з фаховою освітою. Ці процеси спонукали до укладення Угоди про Міжнародну Співпрацю, за підписами Голови Управи ШР Юрія Косачевича та ректора КНУ ім. В. Стефаника проф. Ігоря Цепенди, яка набула чинності з 14 березня 2025 року.

Доводимо до відома, що КНУ ім. В. Стефаника щороку реалізує освітні, наукові та інфраструктурні грантові проекти, розвиваючи свій науковий потенціал. Власне, на базі цього навчального закладу заплановано створити лабораторію, що займається темою «Дослідження українського шкільництва за кордоном: проблеми та перспективи освіти в умовах цивілізаційних викликів / вимушеної еміграції».

Мета статті – дослідити шляхи зміцнення міжнародних зв'язків українського шкільництва Америки з академічними інституціями в Україні; напрацювати спільні проекти для кращого розуміння питань збереження української мовної особистості в еміграції; запропонувати спільно оновити навчальні програми, які предметно переглядалися ще у 80-х роках ХХ ст.; розробити навчально-методичні посібники та підручники з урахуванням сучасних вимог до навчально-виховного процесу.

Українська діаспорна спільнота США створила самобутню освітньо-виховну систему на засадах національних та християнсько-етичних цінностей, що забезпечило її життєздатність у поліетнічному соціумі. Дослідженню проблеми еміграції та формування українських громад присвячено наукові розвідки доби незалежності Ф. Заставного, В. Євтуха, С. Лазебника, Ю. Макара, В. Трощинського, А. Шлепакова та ін.

Особливості української імміграції в США досліджували науковці діаспори: Ю. Бачинський, А. Драган, В. Ісаїв, О. Кириленко, М. Куропась, М. Марунчак, Л. Мишуга, С. Наріжний, У. Самчук, М. Стахів та ін. Розвиток українського шкільництва за кордоном досліджували Г. Бигар, Л. Божук, О. Джус, В. Кемінь, І. Кізін, І. Машкова, А. Онкович, О. Палійчук, Н. Примас, І. Піц, С. Пономаревський, С. Романюк, І. Руснак, І. Стражнікова, Г. Філіпчук, М. Чепіль та ін. [2, с. 1].

Виклад основного матеріалу. 14 березня 2025 ПНУ імені Василя Стефаника підписав Угоду про Міжнародну Співпрацю з Управою Шкільної Ради при Українському Конгресовому Комітеті Америки (28 Шкіл українознавства) [4].

В умовах розширення Міжнародної співпраці МОН України в галузі науки та освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника запропонував співпрацю у розбудові, утвердженні й популяризації української шкільної освіти в Америці. Двосторонні перемовини проходили в три етапи: робочі зустрічі з представниками Управи Шкільної Ради з метою вивчення сучасних освітніх запитів українського шкільництва США; участь у методичних семінарах, ініційованих ШР; прикінцевий етап за участі ректора КНУ імені Василя Стефаника проф. Цепенди І. Є. та Голови Управи Шкільної Ради пана Юрія Косачевича [3, с. 14]. Наголошуємо, що КНУ імені Василя Стефаника базі педагогічного та інших факультетів активно впроваджує і розвиває нові педагогічні наукові напрями.

Станом на сьогодні пріоритетні напрями розвитку освітньої парадигми за кордоном спрямовані на дослідження початкової ланки українського шкільництва в діаспорі, з метою вироблення методичних рекомендацій та супроводу вчителів-практиків у процесі навчання української (як рідної, іноземної чи успадкованої) мови. Відтак, «глобальна коаліція українських студій має стати інструментом формування обізнаності, суб'єктності та донесення правди про нашу державу й історію» [1].

Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій КНУ імені Василя Стефаника бачить перспективи у вивченні розвитку й реформування шкільної системи (початкової ланки) українознавчих шкіл за кордоном у формуванні національної мовної особистості в діаспорі: пропонує наукові розробки та методичний супровід для вчителів початкових класів у навчанні українських дітей української мови, читання, краєзнавства

тощо. Педагогічний факультет стоїть на принципах збереження освітньої спадщини діаспори в умовах нових викликів, працює над створенням методичного супроводу вчителів відповідно до запитів сучасних учнів та всебічної підтримки Управи Шкільної Ради при УККА Америки, освітніх центрів, українознавчих шкіл в умовах закордону.

Хочемо наголосити, що МОН України з листопада 2025 року відкриває доступ до навчально-методичних платформ для українського шкільництва за кордоном, щоб розвантажити вчителів суботніх і недільних шкіл. Переконана, міжнародна колаборація може працювати в напрямку продуктивному й перспективному для українського шкільництва в Америці. Міжнародна співпраця Міністерства освіти і науки України (МОН), університетів, зокрема КНУ ім. В. Стефаника, та українських шкіл за кордоном створює підґрунтя для розвитку єдиного світового українського освітнього простору.

При підготовці до укладення Міжнародної Угоди між Управою ШР УККА Америки та КНУ ім. В. Стефаника орієнтувалися на освітньо-культурну місію Світового Конгресу Українців (СКУ), який розглядає освіту як ключ до виживання нації у діаспорі:

- координує діяльність світової мережі шкіл українознавства;
- підтримує учительські курси, семінари, конференції для педагогів;
- сприяє виданню навчально-методичних матеріалів, підручників, буклетів, електронних ресурсів українською мовою;
- забезпечує зв'язок між Міністерством освіти і науки України та українськими навчальними осередками за кордоном, гармонізуючи програми з українознавства, історії, культури й мови.

Однією з підстав для підписання Міжнародної Угоди про Співпрацю є один із пунктів Резолюції Ювілейної Всеамериканської Вчительської Конференції шкіл українознавства 2023/2024 рр., зокрема:

- Шкільній Раді налагодити тіснішу співпрацю з Міністерством освіти й науки України та спільно підготувати і видати підручники для шкіл українознавства в діаспорі з урахуванням сучасних вимог до навчально-виховного процесу.

З березня 2025 року по жовтень 2025 року в рамках Угоди про Міжнародну Співпрацю вдалося досягти таких завдань:

- забезпечити міжнародне співробітництво у вивченні освітніх запитів українців за кордоном *в умовах викликів* світу, що змінюється;
- провести низку навчальних та практичних (семінари, вебінари, конференції) онлайн заходів для представників українського

шкільництва. Шкільною Радою УКК Америки проведено два семінари в яких взяли участь професорсько-викладацький склад кафедри початкової освіти та освітніх інновацій;

- напрацювати спільні перспективні педагогічні ідеї для удосконалення корпусу навчально-методичної літератури - стосується оновлення класичних підручників, рекомендованих Шкільною Радою для використання в школах українознавства;
- розпочато роботу над ілюстраціями до читанок І. Боднарчука для 2 і 3. кл. Зокрема, доцент кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Ігор Бай розробив авторські ілюстрації до підручника Ілюстрації доц. Ігоря Бая виконано в авторській художній техніці гуашевого живопису та в традиційних художніх техніках акварельного й гуашевого живопису та графіки. Формат співпраці обумовлений запитом ШР УКК Америки.

Висновки. Після початку повномасштабного вторгнення країни агресора в Україну (2022 р.) міжнародна співпраця набула нового значення. МОН України, університети, науковці спільно координують:

- створення нових освітніх осередків для українських дітей-біженців на різних континентах;
- психолого-педагогічну підтримку педагогів і родин;
- гуманітарну допомогу освітнім закладам України;
- поширення інформації про українську освіту на міжнародному рівні.

Ці ініціативи стали прикладом освітньої солідарності та культурної дипломатії, що підтримують імідж України як держави з високим гуманітарним потенціалом.

Література

1. Глобальна коаліція українських студій – посилення ролі українознавства у світі. URL: <https://mon.gov.ua/news/hlobalna-koalitsiia-ukrainskykh-studii-posylennia-rolu-ukrainoznavstva-u-sviti>.
2. Глушко О. Виховання національних цінностей в українському шкільництві США: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. Глушко. Київ, 2021. 20 с.
3. Косачевич Ю. Об'єднаний виховний фронт. До 70-ліття Шкільної Ради при УКК *Рідна школа*. Нью-Йорк. 2024. № 1(188). С.11–15.
4. Співпрацюємо із Шкільною Радою при Українському Конгресовому Комітеті Америки. URL: <https://bit.ly/4nMQbTR>.